

Inventering av större vattensalamander och fåglar i Hovshaga

RAPPORT 2017-05-15 **PRELIMINÄR RAPPORT FÖR GENOMLÄSNING**

Per Saarinen Claesson

Uppdragsgivare

Växjö kommun

Uppdragsgivarens kontaktperson

Johan Andersson, Planeringskontoret, Växjö kommun

Tel: 0470-412 72

e-post: johan.andersson2@vaxjo.se

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Byvägen 13, 247 45 Torna Hällestad

Tel. 010-220 12 00

ncab@naturcentrum.se

Naturcentrums projektledare

Per Saarinen Claesson

Tel. 010-220 12 21

per.saarinen@naturcentrum.se

Inventeringar och rapport

Per Saarinen Claesson- Rapport och inventering av större vattensalamander

Johan Sandström- Inventering av fåglar

Intern granskning

Andreas Malmqvist, Naturcentrum AB

Tel. 010-220 12 05

andreas.malmqvist@naturcentrum.se

Kartmaterial

Underlagskartor har tillhandahållits av beställaren.

©Lantmäteriet

Omslagsbild

Grov död ved i de nordvästra delarna av detaljplaneområdet.

Foton i rapporten

Foton är från inventeringsområdet och har tagits av Per Saarinen Claesson i samband med inventeringen.

Denna rapport bör citeras enligt följande:

Saarinen Claesson, P 2017. Inventering av större vattensalamander och fåglar i Hovshaga. Naturcentrum AB. Rapport 10 sidor.

Sammanfattning

Naturcentrum har på uppdrag av Växjö kommun inhämtat artuppgifter från Artdatabanken och inventerat större vattensalamander och fåglar inför detaljplan på fastigheten Växjö 7:8 mfl strax söder om Hovshaga kyrkogård.

Totalt har området besökts vid tre tillfällen. Två gånger för undersökning av förekomst av fåglar, med huvudfokus på de rödlistade arterna gröngöling (*Picus viridis*) (NT) och spillkråka (*Dryocopus martius*) (NT), samt en gång för undersökning av förekomst av amfibier, med fokus på större vattensalamander (*Triturus cristatus*). Utöver fältbesök gjordes också en informationsinsamling av befintligt material från Artdatabanken. Utdraget från Artdatabanken visade ingen uppgifter om rödlistade arter inom området. Dock är upplösningen gällande platsinformation för fågelobservationer dålig, vilket innebär att fåglar som rapporterats i närområdet i vissa fall kan ha observerats inom detaljplaneområdet.

Inga observationer av spillkråka eller gröngöling gjordes under något av fältbesöken. Området bedömdes sakna lämpliga boträd för någon av arterna. Det är således inte troligt att häckning av någon av arterna sker i området. Området kan ha ett visst, men begränsat värde som födosöksområde för arterna. Större vattensalamander noterades i en liten trädgårdsdamm i de västra delarna av området. Här hittades också mindre vattensalamander, som också återfanns i en damm i de sydvästra delarna av kyrkogården. Åtgärder för att stärka populationen av större vattensalamander är lämpligt för att minska inavelsgrad samt öka chansen till spridning.

Uppdrag och bakgrund

Naturcentrum har på uppdrag av Växjö kommun gjort en genomgång av uppgifter från Artdatabanken av fridlysta och rödlistade arter inom aktuellt område samt fältinventerat större vattensalamander och fåglar inför detaljplan på fastigheten Växjö 7:8 m.fl. strax söder om Hovshaga kyrkogård (Figur 1). Detta efter att det framkommit uppgifter om spillkråka och gröngöling från området eller dess omedelbara närhet samt förekomst av större vattensalamander i en trädgårdsdamm strax utanför planområdet. Samtliga tre arter omfattas av skydd enligt miljöbalken (se tabell 1). Naturcentrum har även bedömt exploateringsrisk för påverkan på arterna samt vid behov föreslagit skyddsåtgärder. Ingrepp som påverkar arter i artskyddsförordningen negativt kräver dispens från artskyddsförordningen, vilket hanteras av Länsstyrelsen.

Metod

Insamling av befintligt material gjordes från Artdatabanken där uttaget innefattade samtliga rapporterade arter under perioden 1952–2017. Uttaget gällande fåglar begränsades till observationer med häckningskriterier. En naturvärdesinventering är sedan tidigare gjord i området (Ivarsson 2011), vilken närmare beskriver befintliga miljötyper och naturvärden i området.

Inventering av fåglar genomfördes 23/3–2017 och 7/4–2017. Hela det detaljplanerade området plus områden i dess direkta närhet gick igenom till fots. Området besöktes vid båda tillfällena under de två första timmarna efter soluppgång, då fågelaktiviteten normalt är som högst. Fokus låg på att lokalisera förekomst av gröngöling och spillkråka, men en översiktlig bedömning av övrig befintlig fågelfauna gjordes också. I samband med inventering av större vattensalamander (se nedan) gjordes dessutom en ytterligare översiktlig fågelinventering.

Inventering av större vattensalamander genomfördes under en dag vid två tillfällen. Först undersöktes förekomsten nattetid mellan 21:30 den 20/4–2017 och 01:00 den 21/4–2017. Under inventeringen besöktes samtliga befintliga permanenta mindre vattensamlingar inom aktuellt område. Dessutom besöktes samtliga befintliga dammar inne på Hovshaga kyrkogård som ligger precis norr om planlagt område. Inventeringen genomfördes genom att lysa med ficklampa (pannlampa) enligt naturvårdsverkets metodik (Naturvårdsverket 2005). Håvning genomfördes i vissa fall för att säkerställa artbestämning. Samtliga individer av större vattensalamander noterades med kön. Även förekomster av andra groddjur (både vuxna djur och rom) eftersöktes. På morgonen den 21/4–2017 besöktes de permanenta vattensamlingarna ytterligare en gång där håvning efter individer samt dokumentation om lämpliga livsmiljöer genomfördes.

Figur 1. Inventerade områden kring detaljplanlagt område i Hovsbaga. Notera hänvisning för känd förekomst av större vattensalamänder.

Resultat

Kända uppgifter

Utdrag från artdatabanken visar inga rapporter om rödlistade arter inom detaljplaneområdet. Bland fridlysta arter förekommer ett antal fågelarter. Alla vilda fåglar omfattas av 4§ artskyddsförordningen och det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplåtar. Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.

För spillkråka gäller dessutom: Spillkråkan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Enligt Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen bör dock arter upptagna i fågeldirektivet, rödlistade fåglar och minskande fåglar i första hand prioriteras i bevarandearbetet (Naturvårdsverket 2009). De minskande fåglarna är upptagna i en lista i

handboken och omfattar fåglarnas utveckling under perioden 1975–2005. Denna lista skulle se annorlunda ut idag och får betraktas som tämligen inaktuell. Därför presenteras rödlistade arter och arter i fågeldirektivet i denna rapport.

Viktigt att komma ihåg är att upplösningen gällande platsinformation för observationer av fåglar ofta är dålig. En del observationer som rapporterats utanför detaljplaneområdet kan således ha gjorts inom detsamma. Rapporter om målarterna för inventeringen, spillkråka (NT) och gröngöling (NT), förekommer med några enstaka observationer. Övriga rödlistade fågelarter som observerats i området eller i närområdet är kungsfågel (VU), svart rödstjärt (NT) och mindre hackspett (NT). Kungsfågel rapporteras frekvent och häckar troligtvis i området men är trots rödlistningen en av Sveriges vanligaste fågelarter. Svart rödstjärt häckar vid industriområdet öster om detaljplaneområdet och bedöms inte påverkas av exploatering. Mindre hackspett har endast observerats en gång under perioden för utdraget och är sannolikt högst tillfälligt förekommande då detaljplaneområdet saknar såväl lämpliga födosöksmiljöer som häckningsmiljöer.

Inga tidigare rapporter om större vattensalamander eller andra groddjur finns i material från Artadatabanken. Däremot finns muntliga uppgifter om både större och mindre vattensalamander från en närboende (Peter och Karin Lindberg, via yttrande till länsstyrelsen).

Uppgifter från inventeringen

Fåglar

Inga observationer av gröngöling eller spillkråka gjordes vid något av de tre besöken i området. Hela området bedöms vara trivalt ur fågelsynpunkt där främst barrskogslevande och vanliga arter såsom kungsfågel (VU), trädkrypare, taltrast och flera arter av mesar bedöms förekomma och troligen häcka. Den enda hackspettsart som noterades, och som troligen häckar i området, var större hackspett. I de östra delarna av området häckar troligen ett-två par gråhäger, vilka observerades i lämpliga boträd vid både första och andra besöket.

Området består till större delen av yngre barrskog med glest inslag av unga lövträd. Spillkråka och gröngöling är båda beroende av äldre, grövre lövträd för häckning vilket i stort sett saknas i området. Utifrån de miljöer som förekommer bedöms det som osannolikt att häckning av någon av dessa arter förekommer i området.

Större vattensalamander

Större vattensalamander noterades i en trädgårdsdamm som angränsar till de nordvästra delarna av planområdet (fig. 1). Totalt noterades 5 hanar och tre honor i dammen. Troligen är beståndet något större än så men uppskattningsvis hyser inte dammen mer än 20 könsmogna individer. I trädgårdsdammen noterades också en hona och en hane av mindre vattensalamander. Trädgårdsdammen är en mycket fin livsmiljö för den större vattensalamandern, trots sin ringa storlek, med stort inslag av lämplig undervattensvegetation. I dammens direkta närhet finns också lämpliga landmiljöer, där den större vattensalamandern spenderar större delen av sina liv. Miljöerna ligger NV om bostäderna och består av en halvöppen brynmiljö som domineras av lövträd och en hel del gräs i markskiktet. Det finns flera stenrosen, jord/kompost-högar och liggande grova döda träd vilka är lämpliga övervintringsplatser för arten.

Den större vattensalamandern är fridlyst och upptagen i EU:s Art- och habitatdirektiv. Det innebär att det är förbjudet att skada, döda och fånga vilt levande exemplar. Det är också förbjudet att skada artens ägg eller larver, eller ta bort dem från vattnet, samt att skada eller förstöra artens livsmiljöer. Den är också upptagen i EU:s Habitatdirektivs bilaga 2 och 4, vilket innebär att alla länder inom EU är förbundna att bevara inte bara arten utan också dess livsmiljöer.

Bland övriga groddjur noterades mindre vattensalamander, förutom i trädgårdsdammen, också i en grund damm i kyrkogårdens sydvästra hörn (utanför detaljplanens gräns). Totalt noterades cirka 10 individer här. Även den mindre vattensalamandern omfattas av fridlysning enligt 6 § Artskyddsförordningen (2007:875) i hela landet, vilket innebär att man inte får döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar eller ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon. Den lilla dammen på kyrkogården är mycket grund och torkar troligen de flesta år vilket gör att livsmiljön för större vattensalamander inte är gynnsam. Inga andra groddjur noterades under inventeringen varken gällande vuxna individer eller rom.

I övriga dammar och blöta partier i området återfanns inga salamandrar av någon art. De stora dammarna på kyrkogården hyser stora bestånd av fisk (cyprinider) vilket kraftigt försämrar livsmiljön för den större vattensalamandern. Vattnet i dammarna är mycket grumligt och bottenvegetation saknas i stort sett helt. Dessutom observerades signalkräfta, som även den delvis födosöker på ägg från amfibier, i dammarna. I skogsområdena i de östra delarna av området finns flera blöta partier ofta i närhet till rotvältor och körspår från skogsmaskiner. Vattenmiljöerna här är mycket grunda och vegetationen domineras av vitmossa. Varken dammarna i anslutning till kyrkogården eller de blöta partierna i skogsområdet bedöms ha förutsättningar att i dagsläget fungera som reproduktionsplatser för större vattensalamander.

För bilder från området se befintlig naturvärdesinventering (Ivarsson 2011).

Risk för påverkan

Utbredningen av större vattensalamander är begränsad till en trädgårdsdamm inom inventerat område. Den större vattensalamandern håller sig vanligen inom 10–100 meter från reproduktionsvattnen även under perioder när den lever på land. Arten, som lever större delen av sitt liv på land, är beroende av lövträdsområden där det finns övervintringsmiljöer som död ved och stenrösen. Lämpliga landmiljöer är ovanliga i området men återfinns främst i brynområden i anslutning till villorna vid Magistervägen (fig. 2). I de nordvästligaste delarna av de lämpliga landmiljöerna planeras ett bostadsblock som riskerar att påverka en del av de, för den större vattensalamandern, viktiga strukturer som förekommer i området.

Figur 2. Befintliga fina livsmiljöer för större vattensalamander. Området är en brynmiljö som domineras av lövträd. Området har också relativt stort inslag av död ved, komposthögar och stenrösen.

Den enda rödlistade fågelart som bedöms häcka i området är kungsfågel (VU) som är en av landets vanligaste fågelarter. Detaljplanen bedöms inte innebära någon påverkan på beståndsnivå på kungsfågeln eller någon annan rödlistad fågelart eller art i fågeldirektivet. Åtgärderna bedöms endast påverka fågelfaunan lokalt.

Möjliga skyddsåtgärder

Den större vattensalamandern är beroende av en mosaik av småvatten och landmiljöer som domineras av lövskog med hög markvegetation. Andra strukturer såsom död ved och stenrösen är viktiga som övervintringsplatser. För att undvika risk för påverkan på större vattensalamander föreslås här ett antal skyddsåtgärder (se fig. 3). Placeringarna av småvattnen är lokaliserade utifrån naturliga höjdnivåer i landskapet men bör utredas närmare för att säkerställa vattentillgång under hela året.

- Bevarande av livsmiljö med död ved och stenrösen.
- Anläggande av 2 småvatten som lek miljö med storlekar på ca 10–100 m² per våtmark.
- Anläggande av 3–5 faunadepåer bestående av död ved, stenar och liknande som övervintringsmiljö. Anläggs i närhet till småvatten.

I den nordvästligaste delen av det beskrivna lämpliga landområdet planeras ett bostadsblock. På platsen finns idag rikligt med grov död ved. Dessutom är platsen lämplig

för anläggande av småvatten då marken är relativt flack och ligger lågt i landskapet. Exploatering i denna del bör undvikas om möjligt.

Figur 3. Exempel på eventuellt lämpliga placeringar av småvatten. Notera att närmare utredning för att säkerställa vattentillgång krävs.

Referenser

Ivarsson, T. 2011 Naturvärden vid Domfällerör Växjö 2011. Rapport 22 sidor

Naturvårdsverket 2005. Inventering och övervakning av större vattensalamander Version 1:0: 2005-04-21